

HYVINVOINTIA JA TERVEYTTÄ KAIKILLE, IKÄÄN KATSOMATTA

Eläkeläiset ry:n tavoitteet alue- ja kuntavaaleissa 2025

Sisällys

Alue- ja kuntavaalit ovat ikääntyneille tärkeät	2
Aluevaalitavoitteet	3
Hyvinvointi kuuluu kaikille	3
Vanhukset ansaitsevat parempaa	3
Peruspalvelut ja lähipalvelut on turvattava	3
Omalääkärimalli ja omatiimimalli käyttöön	4
Vanhusneuvolat lakiin.....	4
Asumispalvelut	5
Yhdenvertaisuus ja avoin tiedottaminen.....	5
Hoivapalveluiden henkilöstöpulaan ratkaisuja	5
Omaishoitajien aseman parantaminen	6
Kuntavaalitavoitteet	7
Hyvinvointi ja terveys ovat kannattava investointi.....	7
Ikäystävällinen asuinympäristö	8
Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteiset tavoitteet.....	8
Elävä kansalaisyhteiskunta on hyvinvoinnin tae	8
Vanhusneuvostoja on kuunneltava	9

Alue- ja kuntavaalit ovat ikääntyneille tärkeitä

Keväällä 2025 pidetään alue- ja kuntavaalit ensimmäistä kertaa samaan aikaan. Edelliset kuntavaalit pidettiin vuonna 2021 ja ensimmäiset aluevaalit vuonna 2022. Tästä lähtien molemmat vaalit pidetään neljän vuoden välein.

Aluevaaleissa valitaan valtuutetut aluevaltuustoihin, jotka päättävät hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Kuntavaaleissa valitaan valtuutetut kuntien valtuustoihin, jotka päättävät kunnan toiminnasta ja taloudesta.

Alue- ja kuntavaalien vaalipäivä on sunnuntaina 13.4.2025 klo 9–20. Ennakkoäänestys on kotimaassa 2.–8.4.2025 ja ulkomailla 2.–5.4.2025.

Äänestäminen tapahtuu alue- ja kuntavaaleissa samoissa äänestyspaikoissa. Aluevaaleissa äänestetään violetilla ja kuntavaaleissa valkoisella äänestyslipulla.

Hyvinvointialueilla päätetään yhteisistä sosiaali- ja terveyspalveluistamme sekä vanhuspalveluista, esimerkiksi palveluasumisesta. Kunnissa päätetään ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävästä palveluista ja elinympäristön kehittämisestä, esimerkiksi uusien senioriasuntojen kaavoittamisesta.

Siksi sekä alue- että kuntavaalit ovat ikääntyneen väestön kannalta ensiarvoisen tärkeitä. On tärkeää, että Eläkeläiset ry:n jäseniä on ehdokkaina kuntavaaleissa ja vaaleissa valitaan valtuustoihin ihmisiä, jotka haluavat edistää ikäystävällisiä kuntia ja inhimillisen ikääntymisen mahdollistavia palveluita.

Alue- ja kuntavaalien ehdokasasettelu päättyy 4.3.2025. Ehdokkaaksi haluavien kannattaa kuitenkin ottaa yhteys jo aiemmin oman kuntansa tai hyvinvointialueensa puoluejärjestöihin. Ehdokasasettelusta vastaavat kuntavaaleissa yleensä puolueen kyseisen kunnan paikallisyhdistys tai kunnallisjärjestö, tai aluevaaleissa puolueen piirijärjestö.

Aluevaalitavoitteet

Hyvinvointi kuuluu kaikille

Ihmisen hyvinvointi koostuu monesta toinen toistaan tukevasta osasta. Terve mieli terveessä ruumiissa tiivistää hyvinvoinnin olemuksen. Ihminen tarvitsee itsensä toteuttamista, osaa yhteisössä sekä vaikutusvaltaa omaan elämäänsä. Ikääntynyt ei saa joutua heittopussiksi muiden armoille.

Hyvinvointi edellyttää myös aineellisia perusteita. Keskeistä on riittävä toimeentulo, sopiva asumisratkaisu ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet ja ravinto. Hyvinvoivassa yhteiskunnassa ikääntyneet tai muutkaan ihmiset eivät joudu valitsemaan lääkkeiden, ruoan ja vuokranmaksun välillä. Hyvinvointi ja inhimillisen elämän perustarpeet kuuluvat kaikille.

Vanhukset ansaitsevat parempaa

Vanhustenhoidon kehitys on laiminlyöty pitkään, mistä kertoo myös vanhuspalvelulain säätäminen vasta vuonna 2013, kun kansanterveyslaki tuli voimaan 1972.

Vanhuspalveluiden rahoituksessa on arvioitu olevan kahden miljardin euron vuotuinen rahoitusvaje siihen, että palvelut saataisiin pohjoismaiselle tasolle.

Vanhustenhoito tulee nyt nostaa suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa muiden palveluiden rinnalle.

Jokaisella tulee olla oikeus tarvitsemaansa hoitoon. Palvelujärjestelmä tulee rakentaa siten, että se ennaltaehkäisee sairauksia ja parantaa hyvinvointia. Suomalaisen yhteiskunnan velvollisuus on huolehtia ikääntyneiden kansalaisten ihmisarvoisesta vanhuudesta.

Peruspalvelut ja lähipalvelut on turvattava

Peruspalveluiden on oltava maksuttomia. Kotipalveluista perittäviä maksuja on alennettava ja kotipalveluiden asiakasmaksujen tulo rajaa tulee korottaa. Kuntien tulee tehostaa tiedotusta omaishoitajille kuuluvista taloudellisista ja jaksamista tukevista tukimuodoista.

Ikääntyneet tarvitsevat tärkeimmät sosiaali- ja terveystalvet lähellä kotiaan. Hyvinvointialueiden tulee määritellä lähipalveluiden kriteerit ja perusterveydenhuollon palveluita tulee olla saatavilla 30 minuutin matkan sisällä kotoa.

Lähipalveluihin liittyy myös tukipalveluiden tarkoituksenmukainen hoitaminen. Esimerkiksi ateriapalveluiden kohdalla tulee pyrkiä kuljetusmatkojen minimointiin.

Hyvinvointialueet kehittävät etäpalveluita ja liikkuvia palveluita. Tämä kehitystyö on hyödyllistä. On kuitenkin huolehdittava siitä, että etä- ja liikkuvat palvelut ovat aidosti saavutettavia.

Suomen kaksikielisyys on otettava huomioon palveluiden kehittämisessä ja myös vähemmistöjen oikeudet tulee turvata.

Omalääkärimalli ja omatiimimalli käyttöön

Eläkeläiset ry on ilahtunut hallituksen päätöksestä ottaa käyttöön omalääkärimalli. Omalääkärimallissa henkilölle osoitetaan oma lääkäri, joka hoitaa häntä yleislääkärinä. Tämän lisäksi tarvitaan omatiimimalli, jossa henkilölle määritetään lääkärin lisäksi muu hoitotiimi, johon voi kuulua esimerkiksi tuttu hoitaja.

Omalääkärimallilla ja omatiimimallilla saadaan aikaan pysyvä hoitosuhde, jossa lääkäri ja muu hoitohenkilökunta tuntee potilaan. Tällöin lääkäri voi ottaa huomioon esimerkiksi potilaan muut sairaudet ja tiedonkulkuun liittyvät haasteet vähenevät.

Kokemukset omalääkärimallista ja omatiimimallista ovat olleet positiivisia niin Suomessa tehdyissä kokeiluissa kuin muissa maissa, joissa malli on käytössä.

Onnistuakseen omalääkäri- ja omatiimimalli vaativat kuitenkin riittäviä resursseja. Yhdellä lääkärillä ei saa olla liikaa potilaita. Hyvinvointialueilta vaaditaan parempaa pitovoimaa sote-alan työntekijöiden piirissä. Jos henkilökunta vaihtuu usein, ei mallin hyötyjä voi saavuttaa.

Toinen kynnyskysymys liittyy terveystalouden kokonaisvaltaisuuteen. Jos esimerkiksi hammaslääkäriin pääsy on vaikeaa, voivat hoitamattomat suusairaudet lisätä esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksien riskiä. Ihminen on kokonaisuus ja häntä tulee myös hoitaa sellaisena.

Vanhusneuvolat lakiin

Vanhusneuvola tai ikäneuvola on osoittautunut hyväksi tavaksi parantaa ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä. Neuvolatoimintaan kutsutaan kaikki tietyn ikärajan ylittäneet, jolloin tavoitetaan myös sellaisia ikäihmisiä, jotka eivät osaa itsenäisesti hakeutua palveluiden piiriin. Sopiva ikäraja voi olla esimerkiksi 65 vuotta.

Neuvolassa ikäänntyneeseen muodostetaan palvelusuhde ja ohjataan tarvittaessa sopivien sosiaali- ja terveystalouden piiriin. Mikäli tarvetta palveluille ei 65 vuotta täyttäneellä ole, tulee seuraava neuvolakäynti sopia enintään viiden vuoden päähän.

Tällä hetkellä vanhus- tai ikäneuvolasta on kirjaus vanhuspalvelulaisissa. Laissa käytetään kuitenkin sanamuotoa, jonka mukaan ikääntyneiden hyvinvointia edistävät palvelut *voidaan järjestää* neuvolatoimintana. Sanamuodon tiukentaminen varmistaisi toimivien neuvolapalveluiden saatavuuden yhdenvertaisesti ja kattavasti kautta maan.

Asumispalvelut

Hyvinvointivaltiossa ikäihmisten asuminen on turvallista ja yksilölliset tarpeet huomioivaa. Monet iäkkäät ovat yksinasujia, joiden kohtuuhintaiseen asumiseen on luotava nykyistä paremmat edellytykset.

Kotona asumista on tuettava kotihoidon palveluilla, digitaalisilla ratkaisulla ja esteettömiä asuntoja tarjoamalla. Yhteisöllisen asumisen tulee olla aidosti yhteisöllistä ja myös siinä tulee olla riittävä henkilöstömitoitus.

Ympäri vuorokautista hoivaa on tarjottava riittävästi. Yhteisöllinen asuminen ei riitä ympärivuorokautisen palveluasumisen korvaajaksi. Palveluasumisesta leikkaaminen säästöperustein on kestänyt. Ikäihmisiä ei saa jättää heitteille. Vanhusten yksinäisyyden torjuntaan on kiinnitettävä huomiota.

Yksin asuvat ikäihmiset tarvitsevat apua kotiin. Erityistä huomiota tulee osoittaa muistisairaiden asukkaiden tarpeisiin. Asumispalveluissa voitaisiin hyödyntää palveluseteliä esimerkiksi silloin, kun paikallisissa majoitusliikkeissä on vajaa täyttöaste ja edulliset hinnat.

Palveluasumisen yksityistämistä on hillittävä. Julkisen palvelutuotannon osuutta tulee nostaa. Samalla on huolehdittava siitä, ettei palveluasuminen ole vain hyvätuloisten etuoikeus.

Yhdenvertaisuus ja avoin tiedottaminen

Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut tulee järjestää yhdenvertaisesti, eikä ketään saa syrjiä iän tai muun syyn varjolla.

Kuntien ja hyvinvointialueen palveluista ja erilaisista etuuksista on tiedotettava avoimesti ja näkyvästi. Digitaalisen näkyvyyden lisäksi tarvitaan paperisia esitteitä, ulkomainoksia sekä radion ja television alueellisten lähetysten hyödyntämistä.

Hoivapalveluiden henkilöstöpulaan ratkaisuja

Hoivapalveluita on viime vuosina vaivannut henkilöstöpula, joka johtuu etenkin työolosuhteiden aiheuttamasta alan heikosta houkuttelevuudesta. Henkilöstön liian

vähäinen määrä johtaa työn kasaantumiseen, mikä heikentää entisestään alan houkuttelevuutta.

Viime aikojen muutosneuvottelut hyvinvointialueilla ovat erittäin huolestuttavia. Irtisanomalla hoitohenkilöstöä vaarannetaan osaavan henkilöstön saatavuus jatkossa.

Tämä negatiivinen kierre on katkaistava. Hoitohenkilökunnan määrään ja työehtoihin on panostettava. Koulutusmahdollisuuksia hoiva-alalle on lisättävä. Esimerkiksi sijaisuuksia tekeville tulee antaa mahdollisuus opiskella työn ohella esimerkiksi sairaanhoitajaksi, lähihoitajaksi tai sosionomiksi. Yhteistyö kuntien kanssa korostuu koulutuspolitiikassa.

Henkilöstöpula on myös ajanut hyvinvointialueet lisäämään ostopalveluiden käyttöä. Hyvinvointialueiden on kiinnitettävä huomiota siihen, että ostopalveluna hankittavat lääkäripalvelut ovat riittävän laadukkaita.

Omaishoitajien aseman parantaminen

Omaishoitajat ovat hoitotyön aliarvostettuja sankareita. Ilman omaishoitajien työtä yhteiskunta ei pystyisi tällä hetkellä tarjoamaan kaikille ihmisarvoista vanhuutta.

Järjestelmä perustuu kuitenkin omaishoitajien suoranaiseen hyväksikäyttöön. Omaishoitajien asemaa tulee parantaa. Omaishoitajille kuuluu oikeus vapaapäiviin ja se on turvattava tarjoamalla siksi ajaksi sellaista sijaishoitoa, joka sopii hoidettavan tarpeisiin.

Korvaukset tehtävään epäviralliseen omaishoittoon on kiinnitettävä huomiota. Tällaiseen piiloon jäävään omaishoitotyöhön ei saa suhtautua kätevästä tapana säästää julkisia varoja, vaan kyse on korvauksetta omaishoitoa tekevien jaksamisen kustannuksella käytävästä uhkapelistä. Tarvitaan etsivää työtä ja neuvontaa, jotta jokainen omaishoitotyötä tekevä pääsee korvausten ja tukitoimien piiriin.

Demokratia ja laillisuus on turvattava

Hyvinvointialueuudistus toteutettiin, jotta sosiaali- ja terveyspalvelut saadaan demokraattisesti hallitun, itsehallinnollisen päätöksenteon piiriin. Tämä on aluevaltuustojen ja hyvinvointialueiden hallitusten olemassaolon tarkoitus, jota ei saa unohtaa.

Hyvinvointialueiden taloustilanne on vaikea ja ne on otettu tiukkaan valtiovarainministeriön ohjaukseen. Hyvinvointialueiden kansanvaltainen perusta ei saa hukkua ministeriön ohjauksen alle, vaan aluevaltuustoille on annettava todellinen valta päättää palveluiden järjestämisestä alueellaan.

Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaan hyvinvointialueiden pitää kattaa niille kertyneet alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä. Jopa puolet hyvinvointialueista ei ole pääsemässä tavoitteeseen, joten ne joutunevat rikkomaan rahoituslakia pakon sanelemina.

Julkista hallintoa ja päätöksentekoa ei voi toteuttaa niin, että lakia rikotaan. Lait on mitoitettava niin, että niiden vaatimukset on mahdollista toteuttaa käytännössä. Hyvinvointialueen on järjestettävä lakisääteiset palvelut. Jos tämä johtaa rahoituslain rikkomiseen, on rahoituslakia muutettava.

Kuntavaalitavoitteet

Hyvinvointi ja terveys ovat kannattava investointi

Kunnilla on lakisääteinen velvoite edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Panostukset liikunta- ja kulttuuripalveluihin ja yksinäisyyden torjuntaan maksavat itsensä monin verroin takaisin parantuneen toimintakyvyn ja pienempien terveydenhoitomenojen muodossa.

Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota ikääntyneen väestön yksinäisyyteen. Tässä työssä tulee korostaa myös kansalaisjärjestöjen merkitystä. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee tehdä yhteistyötä etenkin eläkeläisjärjestöjen kanssa, jotta ikääntyneille järjestetään mielekästä, yksinäisyyttä ehkäisevää toimintaa. Monipuoliset palvelukeskukset, joita on perustettu esimerkiksi eri puolille Helsinkiä, ovat hyvä ympäristö ikääntyneille tarkoitetun toiminnan järjestämiseen.

Liikuntapalvelut edistävät tehokkaasti hyvinvointia. Kunnissa tuleekin huolehtia monipuolisista liikuntapalveluista. Kuntiin tulee palkata liikuntakoordinaattoreita ja – ohjaajia, jotka huolehtivat matalan kynnyksen liikuntaharrastusten tarjonnasta. Pelkkä koordinointi ei riitä, vaan tarvitaan myös toimintaa järjestäviä ohjaajia.

Ikääntyneille on tarjottava mahdollisuuksia pitää huolta itsestään harrastusten ja inhimillisen vuorovaikutuksen kautta. Hyvä tapa on tarjota ikääntyneille kulttuuri- ja liikuntaseteleitä tai -kortteja, jotka oikeuttavat kulttuuri- ja liikuntapalvelujen käyttöön maksuttomasti tai alennettuun hintaan. Myös kansalais- ja työväenopistojen toimintaedellytysten vahvistaminen tukee ikääntyvien osallisuutta.

Ikäihmisten liikkumismahdollisuuksia on parannettava tarjoamalla joukkoliikenteessä eläkeläisalennuksia tai maksuttomia matkoja eläkeikäisille. Joukkoliikenne pitää ulottaa myös kaupunkialueiden ulkopuolelle, jossa erilaiset kutsu- ja asiointiliikennemallit ovat toimivia.

Ikäystävällinen asuinympäristö

Kunnan kaavoituksessa on osoitettava riittävästi tontteja kohtuuhintaiselle asuntotuotannolle, josta osa on kohdennettava senioriasuntoja varten. Riittävä asuntotarjonta on tärkeää sekä kaupungeissa että maaseudulla, jotta ikääntyneet voivat asua itselleen sopivassa paikassa ja lähellä palveluita. Ikääntymisen vuoksi muuttamaan joutuvien asunnon vaihtoa on helpotettava.

Kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävä on koordinoida yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa seniorikorttelien rakentamiseksi. Senioriasumisessa on huomioitava yhteisöllisyys ja esteettömyys sekä asuntojen viihtyisyys ja lämpötila.

Kesän helleaaltoihin on varauduttava, koska asuntojen kuumuus on terveysriski. Uusiin asuntoihin tulee rakentaa hyvät viilennysjärjestelmät ja vanhoihin rakennuksiin tulee lisätä esimerkiksi ilmalämpöpumppuja.

Senioriasumiseen kuuluu myös kotona asumista tukevien palveluiden tarjoaminen. Erityistarpeet, kuten muistisairaudet, on huomioitava asumisen suunnittelussa.

Uudet asuinalueet pitää suunnitella niin, että niissä on monipuolisesti eri asumismuotoja omistusasumisesta kohtuuhintaisiin vuokra-asuntoihin ja erityisryhmien asuntoihin sekä pientaloista kerrostaloihin. Asuinalueilla tulee olla eri ikäisiä asukkaita.

Asuinalueiden kaavoituksessa on otettava huomioon hyvät julkiset kulkuyhteydet, kevyen liikenteen väylät ja riittävät viheralueet. Kuntien on huolehdittava kattavasta lähipalveluiden verkosta myös kirjasto- ja kulttuuripalveluiden osalta.

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteiset tavoitteet

Elävä kansalaisyhteiskunta on hyvinvoinnin tae

Kansalaisjärjestöt eivät ole suomalaiselle yhteiskunnalle kustannus, vaan voimavara.

Järjestöt paikkaavat julkisten palvelujen katvealueita muun muassa järjestämällä matalan kynnyksen toimintaa, joilla torjutaan tehokkaasti yksinäisyyttä.

Eläkeläisjärjestöjen työ yksinäisyyden ehkäisemiseksi tulee tunnustaa ja järjestöjen toimintaedellytyksiä tukea.

Kuntien tulee tarjota toimitiloja järjestöille ilmaiseksi tai pienellä maksulla. Pienet yhdistykset eivät voi maksaa markkinahintaisia tilavuokria tarvitsemistaan kokoustilastoista. Lisäksi yhdistyksille on suunnattava järjestöavustuksia, joiden avulla ne voivat järjestää hyvinvointia tukevaa toimintaa.

Vanhusneuvostoja on kuunneltava

Vanhusneuvostoille ja muille vaikuttamistoimielimille on tarjottava vaikuttamismahdollisuus kuntien ja hyvinvointialueiden asioihin jo valmisteluvaiheessa. Jos lausuntoja kysytään vasta silloin, kun valmistelu on jo tehty, ei lausunnolla voi enää tosiasiaa vaikuttaa.

Vanhusneuvostoja ja vammaisneuvostoja ei tule yhdistää kunnissa tai hyvinvointialueilla. Niiden tehtävät eroavat toisistaan niin paljon, että toimielinten yhdistäminen vaarantaa niiden edellytykset toimia kunnolla kohderyhmiensä asian edistämiseksi.

Ikäihmisten vaikutusmahdollisuuksien takaamiseksi kunnan tai hyvinvointialueen hallintosäätöön on kirjattava, että vanhusneuvosto saa edustajan puhe- ja läsnäolo-oikeudella hallitukseen, lautakuntiin ja muihin olennaisiin toimielimiin. Kuntien osalta tärkeää on osallistumisoikeus etenkin tekniseen lautakuntaan, elinympäristölautakuntaan, kaupunkisuunnittelulautakuntaan tai vastaavaan.